

ALMA BRAZIŪNIENĖ, KOTRYNA REKAŠIŪTĖ
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės rankraštinis paveldas

Anotacija. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos (LMAVB) įkūrėjo Tado Stanislovo Vrublevskio (Tadeusz Stanisław Wróblewski, 1858–1925) motina Emilija Beniovskytė-Vrublevskienė (Emilia z Beniowskich Wróblewska, 1830–1886), kurios rankraštinis paveldas saugomas LMAVB Rankraščių skyriuje (F9 ir F75), buvo pedagogė ir literatė, nors jos kūryba niekada nebuvo paskelbta. Ypatingos vertės turi jos dienoraščiai vaikams (jų yra du) ir penki dienoraščio sąsiuviniai, rašyti sau pačiai (*ad se ipsam*). Dienoraščius tyrusi ir studiją apie juos paskelbusi kultūros istorikė dr. Reda Griškaitė šį egodokumentinį paveldą yra įvardijusi moters „jausmų biografija“ – diaristė ne tiek aprašė įvairius gyvenimo įvykius, kiek susitelkė į savo vidinius išgyvenimus. Jos rankraštinis palikimas yra patrauklus *Bibliopolio* (Lietuvos knygos muziejaus) objektas: E. Beniovskytė-Vrublevskienė yra XIX amžiaus antros pusės kūrybingos, bet dramatiško likimo moters simbolis.

Esminiai žodžiai: dienoraščiai; XIX a. antros pusės Lietuvos literatūra lenkų kalba; Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka; Emilija Beniovskytė-Vrublevskienė (Emilia z Beniowskich Wróblewska); Tadas Stanislovas Vrublevskis (Tadeusz Stanisław Wróblewski); Marija Vrublevskytė (Maria Wróblewska); Augustinas Anicetas Vrublevskis (Augustyn Anicety Wróblewski).

Emilija Beniovskytė-Vrublevskienė (Emilia z Beniowskich Wróblewska, 1830–1886) – Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos (LMAVB) įkūrėjo Tado Stanislovo Vrublevskio (Tadeusz Stanisław Wróblewski, 1858–1925) motina. Ji buvo pedagogė, literatė, T. Vrublevskio tėvo gydytojo homeopato Eustachijaus Vrublevskio (Eustachy Edward Wróblewski, 1826–1908) žmona. Jos atminimas sūnaus dėka įamžintas 1912 m. Vilniuje įkurtos Eustachijaus ir Emilijos Vrublevskių bibliotekos pavadinime. Iki šiol LMAVB Rankraščių skyriuje (F9 ir F75) saugomas E. Beniovskytės-Vrublevskienės rankraštinis palikimas. Jis svarbus LMAVB kūrimo ir veiklos istorijai ir *Bibliopolyje*, būsimame LMAVB knygos muziejuje, užims išskirtinę vietą.

Apie pačią E. Beniovskytę-Vrublevskienę, išskyrus tai, kad ji buvo žymių vaikų motina, menkai težinoma. Į mokslo apyvartą jos vardas įvesdintas irgi neseniai: jos dienoraščius yra tyrusi ir studiją apie juos paskelbusi kultūros istorikė dr. Reda Griškaitė (Griškaitė 2012). Šioje studijoje atskleistas ir E. Beniovskytės-Vrublevskienės asmenybės dramatismas: tipiškas ir kartu netipiškas XIX a. bajorų kilmės inteligentės gyvenimas. Iš pradžių Emilija mokėsi namie, vėliau – garsiam Vilniaus seserų vizičių išlaikomame kilmingų mergaičių pensione ir motinos Augustinos Krinskytės-Beniovskienės (Augustyna z Kryńskich Beniowska, 1809–1869) bei tetos Leokadijos Krinskytės-Andžeikavičienės (Leokadia z Kryńskich Andrzejkowiczowa, 1810–1882) Vilniuje įsteigame privačiame mergaičių pensione. Nuo 1851 m. ir pati ten mokytojavo. Buvo puiki

pedagogė. 1857 m. ištekėjo už spalvingos biografijos gydytojo E. Vrublevskio, susilaukė septyneto vaikų (tik du iš jų sulaukė brandaus amžiaus). Buvo literatė. Rašė daug, bet ne spaudai, o sau, tad viskas liko rankraščiai: dienoraščiai vaikams ir sau (septyni 1850–1886 m. rašyti sąsiuviniai – daugiau nei įprastiniai dienoraštiniai tekstai, jie prilygsta originaliajai prozai), eilėraščiai, vertimai ir visa kita jos kūryba, tebelaukianti šiandienos literatūros istorikų dėmesio.

E. Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraščius tyrusi R. Griškaitė visą šį egodokumentikos paveldą yra įvardijusi moters „jausmų biografija“ (Griškaitė 2012, 296). Toks apibūdinimas taikliai atskleidžia dienoraščiuose ranka užrašytą šios moters gyvenimą, kai susitelkiama ne į pačius jo įvykius, o į jausminę tų įvykių raišką. Dienoraščius Emilija pradėjo rašyti sulaukusi dvidešimties (1850), vėliau buvo nutarusi neberašyti (1870), tačiau persigalvojo – mintys liejosi į vaikams skirtus dienoraščius. Daugiausia rašyta Vilniuje, šiek tiek – Palangoje, kur mėgo atostogauti, ir Londone, kai buvo nuvykusi slaugyti tėvo. Kai kurie dienoraščių užrašai labai lakoniški, kiti – itin jausmingi ir iškalbingi. Kai kur rašyta sunkiai įskaitomu braižu, skubant paskui savo mintį, yra klaidų, praleistų žodžių, taisyčių, dažnai nefiksuojant datos. Įrašų apimtys įvairios – nuo ilgų, užimančių kelis lapus, iki trumpų, vos kelių žodžių.

Vaikams rašyti dienoraščiai – savita egodokumentų rūšis, įprastinė XIX a. visuomenei. E. Beniovskytė-Vrublevskienė paliko du dienoraščių sąsiuvinis, skirtus trimis vaikams: sūnui Tadu Stanislovui, vyriausiajai dukrai Marijai (Maria Wróblewska, 1860–1878) bei sūnui Augustinui (Augustyn Anicety Wróblewski, 1866–po 1913). Šiuose sąsiuvinuose – motinos pokalbis su vaikais, patarimai ir, be abejo, motiniški rašančiosios jausmai. Nors čia, skirtingai nei kitų to meto diarisčių raštuose, dalykinių žinių gana maža, vis dėlto ir čia galima rasti XIX a. kasdienybės atspindžių (šeimoms gyvenimo detalių, tarpusavio santykių ir kt.).

Didžiausias (175 įrašai), ilgiausiai (27 metus) ir nuosekliausiai rašytas dienoraštis yra skirtas vyriausiajam sūnui Tadu Stanislovui¹. Specialiai įrišto (tikėtina, Vilniuje) storo sąsiuvinio, padovanoto sūnui jo vienerių metų proga, viršelyje įspausa monograma *TW* (sūnaus inicialai). Šis dienoraštis – tartum ilgas pokalbis su sūnumi, tęstiniai laišakai jam, rašyti iki pat diaristės mirties (1886). Nors jų tikslas didaktinis, bet, reikšdama savo meilę, motina sūnaus neidealizuoja, yra lygiavertė jo pašnekovė. 1859 m. įrašė sūnui pabrėžta, jog šis dienoraštis – nepaprastai svarbi relikvija, ją reikės saugoti visą gyvenimą, pasiimti, išeinant iš tėvų namų.

Vyriausiajai dukrai Marijai skirtame dienoraštyje² – 77 motinos įrašai. Dėl ankstyvos Marijos mirties žinių apie ją maža. Žinoma, jog mirė, sulaukusi 18 metų. Kaip ir motina, nemėgo rankdarbių, nors tuo metu jie buvo laikomi neatskiriama moters kasdienybės dalis. Linko į intelektualinę veiklą, buvo užsidegusi mokytis ir lavintis, prielankumą jautė kūrybiniam darbui. Dienoraštis pradėtas rašyti, kai Marijai buvo penkeri – viršutinio kietviršio viduryje knygrišio įspausa paausinta data – 1865 metai. Po Marijos mirties (1878) motina šiame dienoraštyje ilgai nieko nerašė ir tik 1886 metais, po aštuonerių metų, radosi vienintelis įrašas sūnui Augustinui jo 21-ojo gimtadienio išvakarėse – tą pačią dienoraščio knygą motina panaudojo kaip dienoraštį Augustinui. Iš septynių Vrublevskių šeimos vaikų tik Tadas Stanislovas ir Augustinas sulaukė brandaus amžiaus. Septyniolikos savo noru iš gyvenimo pasitraukė Kazimieras, kaip minėta, būdama aštuoniolikos, mirė Marija, dar trys vaikai mirė vaikystėje. Augustinas studijavo Sankt Peterburgo technologijos, Ciuricho, Berno universitetuose, tapo mokslininku biochemiku, buvo Krokuvos Jogailaičių universiteto docentas. Išgarsėjo kaip socialistų partijos veikėjas, anarchizmo teoretikas. Mirė Paryžiuje.

1 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraštis sūnui Tadu Stanislovui, Vilnius, 1859–1886, LMAVB RS F9-149.

2 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraštis dukrai Marijai ir sūnui Augustinui, Vilnius, 1865–1878, LMAVB RS F9-152b.

E. Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraščiuose vaikams esama šeimyninio gyvenimo atspindžių. Antai 1866 metų sutikimo ir senųjų metų palydėtuvių Vilniuje epizode³ aprašomas naujametinis Vrublevskių šeimos vaidinimas ir vakarėlis. Tokie įrašai apie XIX a. Lietuvos šeimos švenčių tradicijas diaristikoje nedažni.

Pačiai sau (*ad se ipsum*) rašytų E. Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraščių yra penki. Anot R. Griškaitės, „tai klasikiniai intymiojo dienoraščio pavyzdžiai“ (Griškaitė 2012, 263). Juose chronologine tvarka rašančioji pasakoja savo vidinius išgyvenimus. Rašymas jai – dvasinė terapija. Šiuose dienoraščiuose neaprašomi kokie nors įvykiai ar asmenys, bet atskleidžiama bendroji to meto būseną, jos refleksija per rašančiosios jausmus. Pirmajame dienoraštyje⁴, rašytame pačiai sau 1850–1855 metais, diaristė tarytum kalbasi su artimu bičiuliu ar patikėtiniu. Ji rašo apie savo išgyvenimus, nuotaikas, mini kai kuriuos svarbesnius įvykius, pavyzdžiui, 1854 m. Kretingos ar Klaipėdos gaisrus, 1852 m. vyskupo Motiejaus Valančiaus vizitus Kretingoje ir Palangoje. Tokiems pokalbiams su dienoraščiu ji neretai rinkdavosi laisvesnes popiečio valandas. Rašymo nuotaiką perteikia 1852 m. rugpjūčio 23 d. įrašas: „Sėdžiu už savo stalelio prie lango, šalia manęs mano knygos, kurios mane supranta ir kurias aš taip pat suprantu – mama ramiai kažką niūniuoją, o mano plunksna bėgioja šio dienoraščio puslapiams.“⁵

Antrasis pačiai sau rašytas dienoraštis⁶ apima laiką, kai E. Beniovskytė-Vrublevskienė ištekėjo (1857), susilaukė pirmagimio sūnaus Tado Stanislovo (1858). Šio dienoraščio sąsiuvinis, tikėtina, įrištas Vilniuje. Viršelyje – lipdė su E. Beniovskytės-Vrublevskienės inicialais. Nuotaika ir jausmų raiška dienoraščio įrašai nesiskiria nuo kitų šios diaristės dienoraščių. Jų tekstai nusipelno intymiosios literatūros statuso.

Londonė rašytas dienoraščio sąsiuvinis⁷ nuo kitų dienoraščių skiriasi išorinėmis ypatybėmis (mažesniu formatu, išvaizda). Manytina, jog sąsiuvinis įsigytas Londonė, ten ir rašytas, kai Emilija buvo atvykusi slaugyti ten gyvenusio sunkiai sirgusio tėvo. Rašyta jau po tėvo mirties, dauguma įrašų – be datų. Kalbama apie perskaitytas knygas, savo būsenas. Kaip teigia R. Griškaitė, „visiškoje vienatvėje, toli nuo įprastos aplinkos rašytas dienoraštis išsiskiria diaristės jausmų jėga ir išarmių autentiškumu“ (Griškaitė 2012, 259).

R. Griškaitės teigimu, svarbi tema moterų egodokumentikoje – mirties baimė (Griškaitė 2012, 285). Ne išimtis – ir E. Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraščiai. Juose paminėtos pažįstamų ir artimųjų mirtys, bet ypač jausmingai aprašytos savo vaikų netektys. 1868 m. lapkričio 7 dienos įrašas liudija diaristės skausmą, netekus vos ketverių sulaukusios dukrytės Stanislavos: „Išskrido pas Dievą mano Staselė, mano mažasis mylimasis vaikelis, <...> niekur jos neranda mano ieškančios akys, veltui mano siela nerimsta – jos nebėra – priimk, Viešpatie, šią mylimiausio vaikelio auką.“⁸

Dienoraštį, pavadintą „Mano mintys“⁹, R. Griškaitė yra įvardijusi kaip „tiek literatūrine, tiek mintine išraiška unikaliausią“ (Griškaitė 2012, 258). Tai 1870 m. baigto rašyti dienoraščio tęsinys, pasak R. Griškaitės, „nuosekli kasdienė savo minčių ir veiksmų ataskaita“ (Griškaitė 2012, 259). Čia ir išrašai iš knygų, ir eilės (tikriausiai jos pačios), ir didaktiniai svarstymai. Anot R. Griškaitės, „diaristė jau buvo pasiekusi savo brandą, maža to, rodė akivaizdų literatūrinį talentą. Šis dienoraštis primena ne keliolikos dienų, bet viso gyvenimo ataskaitą“ (Griškaitė 2012, 261).

3 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraštis dukrai Marijai ir sūnui Augustinui, Vilnius, 1865–1878, LMAVB RS F9-152b, lap. 9r.

4 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraštis, Vilnius, 1850–1855, LMAVB RS F9-183.

5 Ibid., lap. 53v.

6 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraštis, Vilnius, 1856–1859, LMAVB RS F9-272.

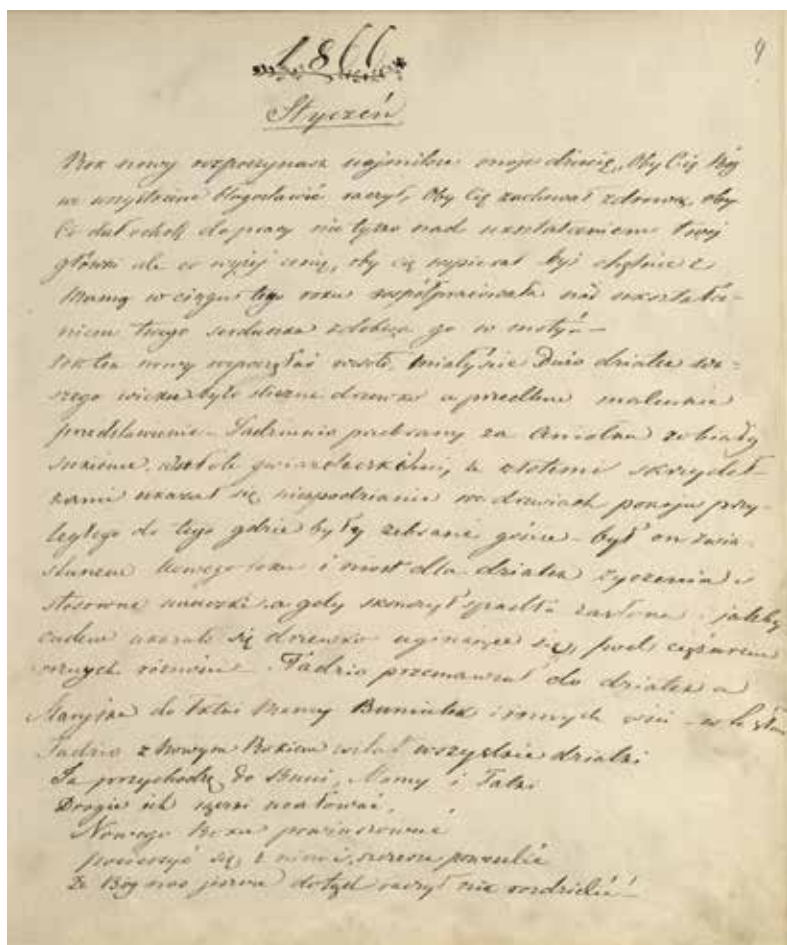
7 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraštis, Londonas, 1867, LMAVB RS F9-311.

8 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraštis, Vilnius, 1860–1870, LMAVB RS F9-236, lap. 137v.

9 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės dienoraštis „Mano mintys“, Vilnius, 1883–1884, LMAVB RS F9-884.

Emilijos ir Eustachijaus Vrublevskių šeima.
Vilnius: A. Strauss et Co, apie 1880.
Pirmoje eilėje iš kairės: Eustachijus Vrublevskis
ir Emilija Beniovskytė-Vrublevskienė.
Antroje eilėje iš kairės: sūnūs Augustinas
(1866–po 1913), Tadas Stanislovas (1858–1925)
ir Kazimieras (1872–1890). LMAVB RSS SFg-364

Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės
1865–1878 m. dienoraščio dukrai
Marijai ir sūnui Augustinui fragmen-
tas apie naujų 1866-ųjų metų sutikimą.
LMAVB RS F9-152b, lap. 19v

Vertinga ir visa kita E. Beniovskytės-Vrublevskienės literatūrinė kūryba. Be dienoraščiųose paliktų tekstų, E. Beniovskytė-Vrublevskienė reiškėsi ir kitais literatūros darbais: vertė į lenkų kalbą tėvo veikalus, mėgino versti tarnams skirtą literatūrą (net svajojo įsteigti jiems specialią mokyklą) ir net pati rašyti jiems vadovėlių. Emilija vertino tėvo, laikyto keistuoliu, mokslinę veiklą (vadino ją įspūdingu žmogumi). Tėvas Bartolomėjus Beniovskis (Bartłomiej Beniowski, 1800–1867) buvo įvairiais gabumais apdovanota asmenybė. Karininkas, pulko gydytojas (Imperatoriškajame Vilniaus universitete studijavo matematiką, literatūrą ir mediciną), vėliau – mokslininkas išradėjas (buvo sukonstravęs mašiną „atminties seansams“), patobulinęs spausdinimo mašiną ir šį išradimą patentavęs, poliglotas, parengęs anglų kalbos ortografijos reformą, paskelbęs savo paties mokslinių knygų ir kt. Dezertyravęs iš Rusijos armijos (1830–1831 m. sukilimo metu perėjo į sukilėlių pusę), buvo priverstas emigruoti iš Lietuvos (tuomet duktė dar buvo kūdikis). Paryžiuje baigė karo mokyklą, vėliau visą laiką gyveno Londone. Įsitraukė į politinį Anglijos gyvenimą, leido žurnalą darbininkams. Emilija užaugo su motina ir jos seserimi Vilniuje. Pirmąkart su tėvu Emilija susitiko Londone, jau būdama 25 metų.

Paskatinta sūnaus Augustino, tuo metu jau žymaus mokslininko, Emilija į lenkų kalbą ėmėsi versti tėvo knygas, bet lenkų kalba jos nebuvo paskelbtos. Kartu su dienoraščiais yra išlikęs jos iš anglų į lenkų kalbą verstos tėvo knygos *A Handbook of Phrenotypics for Teacher and Students* (Londonas, 1842) rankraštis¹⁰. Pratarinę šio veikalo vertimui į lenkų kalbą E. Beniovskytė-Vrublevskienė parašė 1886 m. lapkričio 16 dieną, likus mėnesiui iki mirties.

LMAVB saugomi ir keli paties B. Beniovskio spausdinti veikalai, jie dabar jau – bibliografinės retenybės. Tokia yra B. Beniovskio knyga apie jo sukurtos mašinos, vadinamosios frenotipikos, veikimą. Frenotipika – tai nelyg dabartinio kompiuterio prototipas. Šia mašina B. Beniovskis demonstruodavo „atminties seansus“ – mašina galėdavo atkurti visus *Britų enciklopedijos* straipsnius. LMAVB egzempliorius (Beniowski 1842) – korektūrinis, tikėtina, taisytas paties B. Beniovskio ranka. Kitame savo veikalė – anglų kalbos tarties ir rašybos žodyne (Beniowski 1845) – B. Beniovskis siūlė paprastinti anglų kalbos rašybą, priartinti ją prie tarties. Jo veikalai buvo išleisti Londone jo paties lėšomis.

Atskirą E. Beniovskytės-Vrublevskienės rankraštinio palikimo dalį sudaro paskaitų, skaitytų knygų konspektai, įvairių patarimų užrašai. Antai yra išlikę Aleksandro Zdanavičiaus (Aleksander Zdanowicz, 1805–1868) lenkų literatūros paskaitų konspektai¹¹. A. Zdanavičius buvo Imperatoriškojo Vilniaus universiteto auklėtinis, Vilniaus bajorų instituto ir kelių mergaičių pensijų visuotinės istorijos, lotynų ir lenkų literatūros mokytojas, istorijos vadovėlių, prancūzų ir lenkų kalbų žodynų bei prancūzų kalbos gramatikos autorius, įvairių komisijų narys. Gyveno Užupyje, palaidotas Bernardinų kapinėse. Kaip pažymi R. Griškaitė, jis buvo „ypatingas žmogus Vilniaus istorijoje“ (Griškaitė 2012, 249). E. Beniovskytės-Vrublevskienės gyvenime jis taip pat užėmė svarbią vietą – iš pradžių buvo mylimiausias mokytojas, o vėliau nuoširdžiai skatino jos pedagoginę veiklą. Kai kurios A. Zdanavičiaus asmeninės bibliotekos knygos po jo mirties atiteko Eustachijaus ir Emilijos Vrublevskių bibliotekos draugijai.

Kaip ir dauguma išsilavinusių to meto moterų, E. Beniovskytė-Vrublevskienė konspektuoti perskaitytas knygas ne tik mėgo, bet ir laikė tai naudingu darbu, ugdančiu literatūrinį skonį. Yra išlikusių jos skaitytų knygų konspektų lenkų ir prancūzų kalbomis¹². Šiuose sąsiuvinuose dia-

10 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės iš anglų į lenkų kalbą verstos jos tėvo Bartolomėjaus Beniovskio knygos *A Handbook of Phrenotypics for Teacher and Students* (Londonas, 1842) rankraštis, Vilnius, 1886, LMAVB RS F9-242.

11 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės Aleksandro Zdanavičiaus lenkų literatūros paskaitų konspektai, Vilnius, XIX a. II pusė, LMAVB RS F9-903.

12 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės skaitytų knygų konspektai lenkų ir prancūzų kalbomis, Vilnius, 1852–1861, LMAVB RS F9-997.

ristė rašydavo ir savo mintis apie perskaitytas knygas ir literatūrą¹³. Visiems šiems sąsiuviniams būdingas teksto sinkretiškumas: greta atpasakoto knygos siužeto čia gali būti pačios Emilijos eilių, pamąstymų, refleksijų ir kitokios autentiškos jos literatūrinės kūrybos. Sąsiuvinyje, pavadintame „Aukso smiltelės“¹⁴, surašyta įvairių naudingų patarimų. Šį sąsiuvinį autorė įvardijo kaip „nedidelių patarimų rinkinį gyvenimui sutaurinti ir palaiminti“. Čia remiamasi įvairia literatūra prancūzų ir lenkų kalbomis. Galbūt viltasi šiuos patarimus publikuoti.

E. Beniovskytė-Vrublevskienė buvo gabi kalboms: tobulai mokėjo prancūzų, gerai – vokiečių ir rusų, vėliau išmoko anglų kalbą. „Ji buvo iš tų moterų, kurios negalėjo nerašyti“, – teigia R. Griškaitė (Griškaitė 2012, 257). Visas jos rankraštinis palikimas ne tik liudija E. Beniovskytę-Vrublevskienę buvus daugiabriaunę įvairiopą kūrėją, bet yra ir patrauklus *Bibliopolio* objektas – E. Beniovskytė-Vrublevskienė yra XIX amžiaus antros pusės kūrybingos, bet dramatiško likimo moters simbolis.

ARCHYVINIAI ŠALTINIAI

Bendrasis fondas. F9. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius (LMAVB RS).

LITERATŪRA

Beniowski, Bartłomiej. 1842. *A Handbook of Phrenotypics for Teachers and Students. Pt 1, Development of the Principle of Familiarity*. London: published by the Author.

Beniowski, Bartłomiej. 1845. *The Anti-absurd or Phrenotypic English Pronouncing and Orthographical Dictionary*. London: published by the Author.

Griškaitė, Reda. 2012. „Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės (Emilia z Beniowskich Wróblewska, 1830-10-05–1886-12-23) dienoraščiai (1850-08-05–1886-09)“. *Archivum Lithuanicum* 14:227–308.

13 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės rankraštis „Mano skaitymo turinys“, Vilnius, 1871, LMAVB RS F9-902.

14 Emilijos Beniovskytės-Vrublevskienės rankraštis „Aukso smiltelės“, Vilnius, 1868–1873, LMAVB RS F9-928/929.

ALMA BRAZIŪNIENĖ, KOTRYNA REKAŠIŪTĖ

The Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of the Sciences

The Manuscript Legacy of Emilia Wróblewska

Summary

Emilia z Beniowskich Wróblewska (1830–1886) is the mother of the founder of the Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences, Tadeusz Stanisław Wróblewski (1858–1925). She was an educator, a litterata, and the wife of Tadeusz Wróblewski's father, the homeopathic doctor Eustachy Edward Wróblewski (1826–1908). Owing to the efforts of Wróblewska's son, her memory is immortalized at the name of the Library of Eustachy and Emilia Wróblewski established in 1912 in Vilnius. Kept in the Manuscripts Department of the Wroblewski Library (F9 and F75), the manuscript legacy of Emilia Wróblewska is of importance for the history of the establishment and activities of the Wroblewski Library, and will take a place of honor in *Bibliopolis*, the future museum of the Lithuanian book.

A total of seven diary notebooks written by Emilia Wróblewska are extant today. Two of them are dedicated to her three children: Tadeusz Stanisław, eldest daughter Maria Wróblewska (1860–1878), and another son, Augustyn Anicety Wróblewski (1866–after 1913). The largest in length (175 entries), longest in time (27 years) and most consistently written diary is devoted to her eldest son Tadeusz. It is as if it were a long conversation with her son, a series of letters to him, continued until the diarist's death (1886). The diary for the eldest daughter Maria contains 77 entries by her mother. She started writing it when Maria was five years old, but after the girl's death (1878), the mother did not write anything in this diary for a long time, and only eight years later, in 1886, she put in an only entry for her son Augustyn on the eve of his 21st birthday – the mother used the same notebook as a diary for Augustyn. Of the seven Wróblewski children, only Tadeusz Stanisław and Augustyn lived to a mature age. Kazimierz took his own life at seventeen, Maria died at eighteen, and three other children died in childhood.

As to five remaining diaries, Wróblewska wrote them for herself (*ad se ipsam*). In them, the diarist gives account of her emotional experiences in chronological order. Writing for her is spiritual therapy. This is especially obvious from the diary entitled "Moje myśli" ("My thoughts"), which also shows the diarist's literary talent. Emilia Wróblewska also expressed herself in other literary works, besides the diaries: she translated her father's works into Polish, attempted to translate literature for servants and even wrote for them a textbook herself. Her entire manuscript legacy not only testifies to her having been a versatile creator, but also represents an attractive object for *Bibliopolis* – Emilia Wróblewska is a symbol of a creative, but dramatically-fated woman of the late 19th century.

Keywords: diaries; 19th-century Polish-language literature in Lithuania; Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences; Emilia z Beniowskich Wróblewska; Tadeusz Stanisław Wróblewski; Maria Wróblewska; Augustyn Anicety Wróblewski.

Įteikta 2022 m. rugėjį